

ŠARPLANINEC – tiger Európy

ADA OD NORY

Chovateľ: Ing. Eleonóra Vlašičová, majiteľ: Jana Klaničková, ČR Snímka: Ing. Lubor Klanička

DOMOVINOU

všetkých východných pastierskych psov je Ázia – oblasť Tibetu a krajného severu Indie, odkiaľ, ako je dokázané, postupovali z východu na západ. Genetickým predkom šarplaninca, ako aj ostatných východných pastierskych psov, je tibetský pes. Pastierstvo, ako prvá organizovaná činnosť človeka, si vynútilo, aby človek, ktorý chcel chrániť svoj majetok – stáda, venoval stálu pozornosť i chovu a vývoju ochrancu, strážcu – pastierskemu psovi. Pes –

ochranca stáda musel mať svetlú farbu, aby sa ľahšie odlišil od divjej zveri, ktorá má tmavú farbu. Národy Východu na veľkých horských planinách, v dolinách, na ohromných priestoroch boli stále v pohybe ako nomádi. S ich stádami išli aj ich pastierske psy. Hoci majú všetky tieto pastierske psy spoločný genetický kód, fenotypom sa odlišujú podľa oblastí, kde sa v ďalšom svojom vývoji formovali, podľa toho, s akými susednými psami sa v reprodukcii miešali.

POČIATKY FORMOVANIA PLEMENA

Lokalita počiatku formovania šarplaninca sa nachádza na tom istom území, kde sa formovali všetky kaukazské, iránske, dagestanské, kurdske i turkménske pastierske psy. Takýto rozvetvený strom spoločného genetického kódu východných pastierskych psov veľa hovorí i o pohybe národa z Východu do Európy a o jeho pastiersko-nomádskej činnosti. Na takejto dlhej ceste, od Indie do Európy i na Balkán, sa pohybovali mnohé národy mnohými smermi, niektoré zostávali na určitých priestoroch, kde sa tisícročia utvárali variety dnešných pastierskych psov Východu. Takto i Srbi, národ, ktorý sa dlhý čas zdržal na veľmi veľkom priestore medzi Kaspickým a Čiernym morom, mohli vplyvať ako nomádske národy na počiatok fenotypického formovania väčšiny dnes známych variet pastierskych psov, medzi ktoré patrí i šarplaninec. Príchodom Srbov, Ilýrov a iných národov na Balkán, no hlavne osídlením planiny Šar, ktorá sa rozprestiera na území Kosova v Srbsku, a Macedónska, sa vytvorili podmienky na konečné formovanie fenotypu šarplaninca.

DRSNÉ ŽIVOTNÉ PODMIENKY

Ide o horské územie s veľkými plošinami s drsnými životnými podmienkami, kde sa mohol uplatniť len pes takéhoto typu – mohutný, silný, odvážny, vyzbrojený tvrdou srstou s hustou podsadou,

Šarplaninec je duchom hôr.

Všetka krása i drsnosť

Šarplaniny, i horský kameň

granit, pod ktorým ho jeho

matka šarplaninka porodila,

sú v ňom utkané...

ktorá ho chráni pred nepriaznivým počasím. Veľmi húževnatá genetická stabilita šarplaninca a hotový uniformovaný výzor, podobný ostatným pastierskym psom, poukazuje na to, že od čias svojho počiatočného formovania fenotypu a dlhý čas po ňom neprišiel do styku s inými plemenami, čo sa týka genetických vlastností. V uzatvorených horských reťazcoch, na ktoré je Balkán bohatý a ktoré znemožňovali preniknutie iných plemien psov na dané územie, boli ideálne podmienky na formovanie plemena. Psy sa tu rozmnožovali príbuzensky, minimálnu selekciu robil pastier so zameraním na mohutnosť, veľkosť psa a jeho charakter. Medzi pastiermi sa rozprávali rôzne bájky o bojoch psov s divou zverou, psov navzájom, so zlodejmi. Pastieri párilí svoje sučky s týmito známymi psami, pretože chceli, aby aj ich potomkovia mali taký charakter. K definitívnemu formovaniu šarplaninca, ako ho poznáme dnes, prišlo príchodom Turkov na Balkán po období Kosovskej bitky v 14. až 16. storočí. Išlo však o fenotypicky podobných psov.

OCHRANCA STÁD A MAJETKU

Ako pastiersky pes šarplaninec plní obrannú a ochrannú funkciu stáda, majetku i hospodára. Medzi pastierske psy ho zaraďuje spôsob, akým vykonáva ochranu stáda. Je to preto, lebo dohliada na všetky možné nebezpečenstvá, ktoré pasúcemu sa stádu, majetku i človeku hrozia predovšetkým od divých zvierat a neznámych ľudí, a kontroluje ich.

Spôsob ochrany, rozmiestnenia psov, ktoré sprevádzajú stádo, poukazuje na skutočnosť, že šarplaninci sú si vedomí svojej úlohy, keď stádo odchádza na pastviny. Každý zaujme svoju pozíciu v závislosti od veľkosti stáda. Jeden alebo dvaja idú určite pred stádom, značne vpredu, udávajú smer pohybu stáda a úplne rozvážne a pokojne čakajú, kým ich stádo dobehne. Potom sa opäť pohnú bez akejkoľvek nervozity, nemeniac svoju úlohu, zostanú celý deň so stádom. Ostatné psy sprevádzajú stádo po boku i vzadu. V takejto prieskumníckej a ochrannej funkcii sú vždy pripravené až na smrť obrániť stádo pred akýmkoľvek nebezpečenstvom. Popri stáde a pastierovi učia sa celé generácie mladých psov, a keď dospejú, sprevádzajú celý svoj život oddane stádo a svojho pána a mnohé z nich draho zaplatia svoju vernosť smrťou u boj s divými zvieratami.

Koľkokrát sa stane, že pes zostane v horách, ochraňujúc ovcu, ktorá porodila, a pastier to zistí až na druhý deň ráno, keď vidí, ako sa pes opäť ujme svojich každodenných povinností, keď stádo kráča na pašu.

Šarplaninec v pôvodnom prostredí.

Snímka: archív Jugoslovenska revija, Etnografski muzej, Belgrade

Vďaka výrazným obranným vlastnostiam, ktorými sa šarplaninec vyznačuje, a hlavne vďaka svojej psychickej vyrovnanosti, sebavedomiu a nepodplatiteľnosti, ako aj svojej ideálnej telesnej konštrukcii toto plemeno patrí medzi najlepšie, ktoré do krajnosti môžu bezpečne kontrolovať a ochraňovať najväčšie cennosti, ktoré človek vlastní. Pre tieto vysoko rozvinuté osobitosti charakteru i fyzických možností sa šarplaninec využíva na viaceré účely, nielen na tie, ktoré sú spojené s pastierstvom. Ľudia ho držia pri svojich domoch, kde plní viaceré úlohy vďaka svojim genetickým danostiam, ako sú veľmi rozvinuté obranné schopnosti. Na tieto úlohy nepotrebuje výcvik. Je to pes, ktorý suverénne kontroluje a chráni priestor, v ktorom sa môže slobodne pohybovať. Bezpečnosť priestoru, ktorý stráži šarplaninec, je úplnou samozrejmosťou, nemôže byť ani reč o tom, že by si ho niekto kúpil alebo líškaním sa s ním spriatelil.

NENÁROČNÝ KAMARÁT

Pre svoj veľmi výrazne vyvinutý sluch a čuch i pre svoju veľkú pohyblivosť a aktivitu, šarplaninec je vhodný na stráženie rozľahlých priestorov. Len málo plemien môže takúto funkciu úspešne plniť. Je to preto, že šarplaninec je vyrovnaný a veľmi spoľahlivý, nevzrušuje sa bez príčiny a takéto priestory v ňom nevyvolávajú strach.

Má mimoriadnu schopnosť vybrať si miesto na odpočinku, odkiaľ zároveň kontroluje smery a prístupy do priestoru, ktorý stráži. Pustíte šarplaninca v noci na svoj dvor, ktorý je ohradený. Po 2–3 nociach sa bezpečne orientuje a bez ohľadu na to, či je chladno, veterno alebo je fujavica, celú noc bude na mieste, odkiaľ môže najlepšie vidieť. Najčastejšie je to miesto na niektorej z hlavných prístupových ciest k domu alebo na rohu domu, kde môže kontrolovať rôzne smery, a tak vidieť, či sa niečo deje. Šarplaninec šteká, len keď má na to príčinu. Rôznym spôsobom ohlasuje rôzne situácie.

I keď šarplaninec nepatrí medzi služobné plemeno, dá sa využiť aj ako takéto plemeno. Bez problémov zvládne výcvik služobných psov, ako tomu nasvedčujú skúsenosti z jednej jeho materských krajín – zo Srbska. Dôležité je, že čo sa raz naučí, viac nezabudne, i keď sa od neho daný cvik nevyžaduje aj niekoľko rokov. Dokonca sa zúčastňuje aj na súťažiach v agility.

PES JEDNEHO PÁNA?

Šarplaninec prijíma druhého majiteľa po dovŕšení dospelosti, len keď zároveň zmení i teritórium. Tie jedince, ktoré neboli až také naviazané na predchádzajúceho majiteľa, zmenou priestoru oveľa ľahšie prijímajú nového gazdu. Sú však aj prípady, že psy, ktoré boli veľmi naviazané na pôvodného majiteľa, nového neprijali a odmietajú stravu i vodu uhynuli.

POVINNOSTI NADOVŠETKO

Je mimoriadne inteligentný. Mladý šarplaninec Paša sa ako odrastený šteňa dostal do šopy, kde bola hydina. Hrajúc sa s ňou, niektorú podľavil. Majiteľ mu jednoznačne dal najavo, že to nespí, a odvtedy sa Paša o hydinu vôbec nezaujímal. Keď vyrástol, prišla za ním na návštevu hárajúca sa sučka, ktorá nebola naučená na hydinu. Keďže ešte nenastal jej správny deň, sučka nocovala na dvore, kde bola i šopa s hydinou a Paša spal na druhej strane ohrady. Čo sa však nestalo. Sučka niekoľko sliepok roztrhala a odniesla do stredu dvora. Ohrada bola vysoká, značne vyššia ako 2 metre, a majiteľ, keď ráno vstal, videl, že Paša nie je tam, kde mal nocovať. Pomyslel si, že preskočil za hárajúcou sa sučkou. To Paša i urobil, ibaže nie preto, že sa sučka hárala. Keď majiteľ vošiel do dvora, videl, ako Paša sedí pred otvorenými dverami do šopy, kde pobehovala splašená hydina, a ťažko poranená sučka leží bez známok života na dvore.

KDE SPÁVA JEHO PÁN

Šarplaninca zaujíma, kde spáva jeho pán. Treba mu umožniť, aby to vedel. Je to dôležité, ako dokazuje i nasledujúca príhoda. Majiteľ trojročného šarplaninca sa vracal neskoro v noci z „posedenia“ s kamarátmi. Aby nebudil ženu a deti, nakoľko noc bola teplá, išiel si ľahnúť do pomocnej letnej kuchyne. Ako vošiel do miestnosti, zavrel dvere na závoru. Toto všetko sledoval jeho pes. Kúsok ďalej boli priviazané kravy. Jedna sa v noci odviazala, prebúrila slabú ohradu a odišla sa pásť do mladej d'ateliny. Keďže majiteľ nikdy nevodil kravy do tejto d'ateliny, pes Žučko vedel, že to nebude po vôli majiteľovi. Najprv začal štekať, potom

V pôvodnom prostredí.

Sníмка: archív Jugoslovenska revija, Etnografski muzej, Belgrade

začal hrýzť ťažké drevené dvere, aby sa dostal do miestnosti, kde gazda spal. Keď videl, že sa mu to takto nepodarí, podišiel k oknu, ktoré bolo vo výške asi 1 a 1/2 metra a bolo zatvorené, a skočil do miestnosti, pričom rozbil sklo. V okamihu sa ocitol pri posteli a začal štekať. Ale ani teraz nemohol zobudiť gazdu. Tak ho začal ťahať za nohu. Keď sa mu konečne podarilo gazdu zobudiť, odviezol ho do d'ateliny. Krava i d'atelina boli zachránené. Všetko trvalo veľmi krátko. Šarplaninec je taký: rýchlo reaguje a energicky postupuje. V celom tomto príbehu je ešte jedna vec dôležitá. Žučko sa nepokúšal zobudiť majiteľovu ženu, ktorá spala v dome, na ktorom boli vzhľadom na teplú noc otvorené dvere. Mal skúsenosť, že za kravy zodpovedá hospodár, a nie jeho žena, a preto budil jeho.

EXTERIÉR

Šarplaninec patrí medzi plemená skôr väčšieho ako stredného vzrastu. Plemeno sa vyznačuje kompaktnou telesnou konštrukciou, ktorá je výsledkom práce prírody, ktorá formovala šarplaninca na ťažkú prácu strážcu v ťažkých prírodných podmienkach.

Šarplaninec má mať mohutnú, nie však ťažkú konštitúciu. Dolná hranica výšky psa podľa štandardu je 56 cm, suky 54 cm. Žiaduce sú však väčšie, mohutnejšie psy. Keďže šarplaninec musí vo svojej domovine ochrániť stádo oviec i ostatný majetok svojho pána pred vlkami, medvedmi a ostatnými predátormi (týka sa to i človeka), musí budiť rešpekt už i svojím vzhľadom.

Charakteristická pre toto plemeno je výrazná rozdielnosť medzi psom a sukou. Pes musí byť silný, mocný, hrubý, samčieho vzhľadu. Sučky sú jemnejšie, nežnejšie, menšie vzrastom, ľahšej telesnej konštitúcie. Jednoducho povedané, keď sa pozriete na šarplaninca, musí vám byť jasné, či ide o psa, či o sučku. Ak to jasné nie je, je to veľká chyba, nezodpovedá to typu rasy.

Dĺžka trupu by mala byť o niečo dlhšia, ako je výška v kohútiku – u psov o 8–10 %, u sučiek o 10–12 %. Ak je tento pomer väčší – psík je dlh-

Poradkyňa chovu pani Nora Kozáková so šteňatami šarplaninca.

Kamarátky

Snímka: Ing. Lubor Klanička

ší, pôsobí to dojmom nekompaktnosti, prílišnej voľnosti, až melancholickosti. A to nie je typické pre toto plemeno.

Hlava musí byť úmerná veľkosti tela. Dĺžka hlavy by mala mať 40 % výšky nameranej v kohútiku. Tzn., ak sme namerali výšku psa 75 cm, dĺžka hlavy by mala byť 30 cm. Dĺžka nosnej partie by mala byť o niečo menšia ako dĺžka lebečnej časti hlavy, pomer by mal byť 42 : 58 u psov, u súk je nosná partia o niečo dlhšia, 43 : 57. Hlava šarplaninca je masívna, so širokou mozgovou časťou. Čelo je z pohľadu spredu mierne zaoblené, rozdelené na polovicu brázdou, ktorá je však len mierne naznačená. Pre správny typ hlavy je dôležité, že prechod medzi nosnou partiou a čelom – tzv. stop (priestor medzi očami) – je pozvoľný, slabozvýraznený.

Oči sú mandľového tvaru, od svetlogaštanovej až po tmavogaštanovú farbu. Nesmú však byť čierne. Nesmú byť ani vypúlené, ani hlboko vsadené. Majú mať pokojný, ale prenikavý a odvážny výraz. Viečka, ako aj všetky viditeľné sliznice sú tmavo pigmentované. Nadočnicové oblúky nie sú veľmi výrazné.

Nos je silný, mohutný, široký a hlboký, k špičke sa mierne zužuje. Musí byť rovný. Spodná čeľusť musí byť takisto hlboká (niekedy, i keď sa nám ja-

ví nosná partia široká, spodná čeľusť je veľmi plytká – čo je chyba). Pysky sú stredne tlsté, príľahnuté, horný pysk náznakovo previsa cez dolný pysk. Dolný pysk má v kútikoch akoby vrecúško.

Chrup musí byť úplný, zhryz nožnicový. Zuby sú mohutné, usadené husto vedľa seba, bez odstupov. Očné zuby (bežne ich voláme špiciačky) sú pri koreni široké, mohutné a stredne dlhé.

Uši sú stredne vysoko alebo nižšie posadené. Sú previsnuté, priliehajú k lícam, stredne dlhé, tvaru V. Sú pokryté krátkou hustou srst'ou. Najčastejšou chybou sú vysoko posadené uši alebo vytočené či prelomené uši.

Ak sa na hlavu dívame ako na celok, správnym tvarom spredu i zbokú je tupý klin.

Krk je stredne dlhý v pomere k dĺžke trupu. Je hlboký, mohutný, dobre osvalený, pevne a široko položený, na hrudný kôš sa napája miernym prechodom. Šarplaninec nosí krk v asi 40% uhle k línii chrbta. Koža dobre prilieha, je bez laloku. Je porastený hustou podsadou a dlhou a hrubou vrchnou srst'ou, ktorá vytvára – hlavne u psov – výraznú hrivu. Ibaže pozor – ani táto hriva nesmie byť veľmi dlhá – max. 10–12 cm. Táto hriva robí krk o niečo kratší, zväčšuje šírku a hĺbku tejto časti tela. Najčastejšie chyby sú: vysoko alebo nízko nesený krk, slabý a tenký krk, nedostatočne osvalený. Odhliadnuc od anatomickej stavby a previazanosti na trup, nosenie krku závisí od charakteru každého jednotlivca. Plašlivé, melancholické a nedôverčivé psy nosia krk rovno alebo i nižšie, ako je chrbtová línia. Z druhej strany sebavedomé, odvážne, zvedavé nosia krk mierne alebo vyššie zdvihnutý.

Trup šarplaninca je kompaktný, dobre previazaný, ako sme spomenuli vyššie, o niečo dlhší, ako je výška v kohútiku. Značne dlhšie alebo kratšie jedince nie sú v type plemena a podľa štandardu znamená táto chyba diskvalifikáciu. Kohútik nie je príliš výrazný, no je široký. Prechod krku do kohútika je pevný, ale mierny. Hrudný kôš je hlboký, jeho dolná línia dosahuje najmenej lakeť predných končatín. Spredu musí byť takisto široký a dobre osvalený. Objem hrudného koša musí byť najmenej o 20 % väčší, ako je nameraná výška v kohútiku. Napríklad, ak je pes vysoký 75 cm, objem hrudného koša musí byť najmenej 90 cm. Hrudný kôš je stredne dlhý s mierne zaoblenými

rebrami. Horná línia chrbta je rovná, široká, nie príliš dlhá. Bedrá sú kratšie, široké, dobre osvalené. Zadok je stredne dlhý, šikmo dozadu položený (20 %), široký a dobre osvalený. Dolná línia sa pozvoľna dvíha dozadu. Brucho je svalnaté, ľahko vtiahnuté.

Chvost šarplaninca je dlhý, dosahuje po priehlavkovy kĺb. Prechod zadku na chvost nie je výrazný. Pri koreni je chvost široký, smerom ku koncu sa postupne zužuje. Porastený je hustou, hrubou, na dolnej strane veľmi dlhou a tvrdou srst'ou, ktorá krásli telo ako celok a podstatnou mierou odlišuje toto plemeno od druhých. Má šabl'ovitý tvar, v pokoji je voľne spustený, v afekte je vysoko zdvihnutý nad chrbát a zahnutý do oblúka, nikdy nie však stočený do kruhu. Najčastejšou chybou je krátky chvost, ktorý nedosahuje priehlavok. Ak je chvost kratší o viac ako na šírku dvoch prstov od normálu, hovoríme o degeneratívnej chybe. Takouto chybou je i pevné zrastenie posledných chvostových stavcov. Ani vybočený chvost, nenesený ponad chrbát vo zdvihnutej polohe, nie je žiaduci. Ak sme hovorili, že nosenie hlavy odzrkadľuje charakter jedinca, platí to rovnako pre chvost. Pes, ktorý je pripravený kontaktovať sa, bez rozdielu, či ide o hru alebo o boj, prichádza opatrne, s naznačenou sebadôverou, ktorú naznačuje vysokým nosením hlavy, ale i maximálnym zdvihnutím chvosta ponad chrbtovú líniu. Takýto postoj psa ukazuje, že je pripravený kontaktovať sa bez akýchkoľvek „predsudkov“ a nie je blokovaný ani len náznakom strachu. Naopak, nesebavedomé jedince majú chvost akoby „prilepený“ k zadku, ba od strachu ho môžu i vtiahnuť medzi zadné nohy.

Verte, nie je nič krajšie, ako vidieť sebavedomého šarplaninca, ako si voľne vykračuje a máva uvoľneným chvostom ako zástavou, hrdo sa díva na svet, vedomý si svojej sily, ktorú však nemieni zneužívať!

Predné nohy z pohľadu spredu i zbokú sú rovné, súmerné v pomere k trupu. Dĺžka nôh sa meria od základu šľapy po špicu lakt'ovej kosti. Má mať 55 % výšky nameranej v kohútiku. Lopatky sú široké a dlhé, s horizontálou tvoria 65° uhol. Rameno je dobre osvalené, uložené šikmejšie ako lopatky, s horizontálou tvorí uhol 55°. Lakte sú široké, nepoznatel'ne vzdialené od hrudníka. Predlaktie tvoria vertikálne, silné kosti, dobre osvalené, na zadnej strane ozdobené dlhšou srst'ou – zástavou. Lapy sú silné, prsty dobre uzavreté. Hľadiac zozadu, sú zadné končatiny rovné, paralelne postavené. Stehná sú dobre osvalené, zaoblené, šikmo uložené. Stehenná kosť s holennou kosťou tvorí uhol 120°. Lýtko je silné, s výraznou „zástavou“. Laby sú silné. Chybou je tzv. kravský postoj, blízko postavené zadné nohy alebo nohy do O.

Pohyb: šarplaninec sa pohybuje harmonickým, pružným a dlhým krokom. Tento krok je podmienený správnou telesnou konštrukciou a správnym zauhlením končatín. I malé prehršky sa prejavujú negatívne a vidno ich pri pohybe psa. Tak ako správne chodí, klusá alebo „cvála“, taká je jeho správna (alebo nesprávna) telesná konštrukcia.

AKO HO ODLÍŠIME

Šarplaninec sa na prvý pohľad ľahko rozozná od druhých plemien i na základe dĺžky srsti na jednotlivých častiach tela. Na krku a trupe je dlhá srst', špecifikom je, že na krku je znateľne ostrejšia a dlhšia srst', ktorá tvorí tzv. golier. Chvost a zadná časť stehien sú pokryté ešte dlhšou a hrubšou srst'ou. I zadné časti predných nôh sú porastené takouto dlhšou a hrubšou srst'ou – zástavou. Na hlave, na ušiach a na predných častiach nôh sa nachádza krátka, menej hrubá srst'.

11-mesačný DANY NITRIANSKY HRÁDOK

Chovateľ: Andrej Tvrdoň, majiteľ: Milan Hájek

Snímka: Milan Hájek

Na častiach tela pokrytých dlhou srst'ou sa nachádza jemná, krátka a veľmi hustá podsada. Dĺžka srsti v kohútiku môže byť najmenej 7 cm, najviac zodpovedá plemenu dĺžka 10–12 cm. Na trupe nie je žiaduca veľmi dlhá srst' – najlepšie 5–7 cm. Dôležité je, aby zadné časti nôh (predných aj zadných) boli pokryté dlhou ostrou srst'ou. Toto je podstatnejšie ako príliš dlhá srst' na trupe. Takže prvé, čo je príznačné pre šarplaninca pri vizuálnom kontakte z hľadiska osrstenia, je: golier, chvost, gate, zástavy.

FARBA SRSTI

Šarplaninec je jednofarebný pes. Štandard povoluje všetky farby od bielej až po tmavú, nie však čiernu. Pri pigmentovaných psoch sú povolené, ibaže nie sú žiaduce biele škvrny na hrudi a na prstoch. Pri všetkých pigmentovaných psoch je farba najvýraznejšia na hornej partií hlavy, na krku a na trupe. Na dolných partiách pigment postupne slabne a na spodnej časti končatín prechádza do svetlejšej (sivý alebo žltý pigment). Tieto prechody nemajú pôsobiť dojemom stratokosti. Chyba je, ak je hlava svetlejšia ako farba ostatného tela. Základnou farbou šarplaninca je svetlá farba. Preto je biela dovolená, čierna je vylúčená. Väčšina pôvodných psov má svetlú farbu, najmä medenú, potom farbu slamy, svetlosivú, tmavosivú, ale hlavne všetky svetle odtiene. Veľkým omylom, čo sa týka farby, je, že šarplaninec má mať tmavú masku. O ničom takom štandard vôbec nehovorí. Ako sme už spomenuli, farba je najvýraznejšia na hornej partií hlavy, na krku a na trupe. To znamená, že ak je základnou farbou tela žltá alebo sivá, pravidlom je, že i hlava bude žltá alebo sivá, ibaže s tmavou pigmentáciou viditeľných slizníc. Isté je, že pomerne veľký počet svetlých psov má tmavšiu masku, ako je základná farba tela, to však nie je pravidlom.

MODERNÁ HISTÓRIA

Svet sa dozvedá o šarplanincovi až v 20. rokoch minulého storočia, keď prvé šarplanince zostúpili zo Šary, keď boli zaradené do služieb armády Kráľovstva Srbov, Chorvátov a Slovincov. Kynologickej verejnosti bol predstavený prvýkrát na výstave v Lublane r. 1926, nie však pod svojím pravým menom, ale ako krašský ovčiak, pretože tieto prvé exempláre pochádzali z chovu v Krase. Slovinci sami ho však nazvali ilýrskym ovčiakom a pod týmto názvom toto plemeno 2. 6. 1939 oficiálne uznala aj Medzinárodná kynologická organizácia FCI. Skladalo sa z dvoch typov – šarplaninca a krašského ovčiaka. Až r. 1957 FCI na návrh Juhoslovanského kynologického zväzu, po objasnení

pôvodu plemena i cesty, ako sa vlastne dostalo do Slovinska, rozdelila tieto dve plemená. Do tohto času sa tieto dve plemená medzi sebou krížili. Od roku 1957 sa šarplaninec chová ako čisté plemeno. Roku 1968 prof. Slobodan Pavlovič vytvoril nový štandard, ktorý rešpektuje pôvodný typ psa. Po rozpade Juhoslávie sa vynoril problém materskej krajiny plemena. Roku 1997 FCI rozhodla, že patronát nad šarplanincem budú mať rovnakou mierou Srbsko i Macedónsko, pretože Šarplaninca sa rozprestiera v oboch krajinách.

Od konca 50. rokov badať čoraz väčší záujem o šarplaninca medzi kynologickou verejnosťou. Čoraz väčší počet ľudí ho chce mať u seba na dvore ako vynikajúceho strážcu, aj ako domáceho miláčika. Ľudí si získal svojou krásou, chrbrosťou, ľahkou výchovou a skromnosťou v potrebách, ako aj veľkou láskou a oddanosťou voči svojmu majiteľovi i dobrodušnosťou voči deťom.

ŠARPLANINEC NA SLOVENSKU

Na Slovensko ako prvý šarplaninec prišla fenka DELELO TEFELVALVI roku 1989 z Maďarska. Klub chovateľov šarplanincov, zastrešený v Slovenskej kynologickej jednote, bol založený roku 1992. Za desať rokov svojej práce urobil tento počtom členov malý klub veľký kus práce. V tomto roku, ako oslavu 10. výročia založenia klubu, klub zorganizoval v marci špeciálnu výstavu, na ktorú prijali pozvanie zástupcovia ďalších 3 štátov – Maďarska, Rakúska a Českej republiky. Bolo prihlásených 35 psíkov. Posudzoval veľký znalec plemena, dlhoročný úspešný chovateľ tohto krásneho plemena – pán Obrad ŠKIPIČ zo Srbska. V takejto konkurencii boli víťazmi tried otvorenej i medzitrídy psov i sučiek jedinca zo slovenského chovu. O víťazoch sa vyjadril, že ani v Srbsku sa nenájde veľa takých kvalitných jedincov. Pán ŠKIPIČ dobre pozná situáciu v chove v strednej i západnej Európe. Podľa jeho vyjadrenia máme najkvalitnejší chov v uvedenej oblasti.

AKÝ TEDA ŠARPLANINEC JE?

Je hrdý, sebavedomý, rozvážny, stáročiami naučený samostatne myslieť a rozhodovať sa, v kruhu svojej rodiny veľmi nežný a pozorný, na svojom teritóriu pre cudzích maximálne nebezpečný, je to ostrý pes, nekompromisne chrániaci svoje územie. Socializovaný pes si mimo svojho územia nevšíma cudzích, je bezproblémový. Má úžasnú pamäť. Je úplne oddaný a verný svojej rodine, ktorú je pripravený chrániť, hoci by ho to stálo život. Za to všetko potrebuje len trocha stravy a dobré zaobchádzanie. **Ale zaslúži si veľa veľa lásky.**

Čo sa to tam deje?

Snímka: Daniel Rajtár

POVEDAL O ŠARPLANINCovi

„Nie je zbytočne agresívny, pretože je inteligentný. Rozozná človeka, ktorý len prechádza okolo, od toho, ktorý ide kradnúť. Je pokojný, ale keď vidí, že je to potrebné, mení sa na neohrozeného a nekompromisného psa.“

Prof. Slobodan Pavlovič, veterinár; znalec plemena a tvorca štandardu

NAD VŠETKY POKLADY SVETA

Počas jednej zimnej noci, keď zúrila víchrica, zabúchal na dvere lekára vylakaný človek: „Pomôž mi, prosím, žena mi zomiera, neviem, čo so mnou bude, mám päť detí, som chudobný človek.“ Lekár odišiel s ním do hôr. Keď po dvoch hodinách chodze prišli k malému domčeku a vošli dnu, lekár videl na posteliach ležať päť detí a ženu v bezvedomí. Pred deťmi, bližšie k otvorenému ohnisku, ležali tri veľmi mladé šarplaninské šteňatka. Ošetriac ženu, lekár počkal, kým sa jej uľaví. Keď sa už mala pomerne dobre, zberal sa domov. Šťastný človek sa ho pýtal, čo mu je dlžný, že mu dá, čo bude chcieť. Lekár v rozpakoch, veď čo by mohol pýtať od takého chudobného človeka, povedal, že by si zobral jedno z tých šteňat pre svoje deti. Znepokojený človek od rozpakov očervenel a odpovedal mu: Len to jedno si odo mňa nežiadaš, to ti nemôžem dať, ony sú môj a mojej rodiny život, od nich závisím v týchto horách, ony sú pre mňa dôležitejšie ako chlieb a voda, keď vyrastú, budú nám jedinou ochranou, pretože my sami sa nedokážeme brániť.

Použitá literatúra

Obrad Škipić, Vesna Bojović-Škipić: Kniha o šarplanincovi, 1990
Obrad Škipić, Vesna Bojović-Škipić, Marina Bojović: Šarplaninci, 1997

Ing. Eleonóra VLAŠIČOVÁ, Nora KOZÁKOVÁ
Snímky: archív autoriek

ASSYR a ALEX OD NORY so svojim pokladom
Chovateľka: Ing. Eleonóra Vlašičová, majiteľ: Ladislav Kaiser